

ƏRƏFƏ, YAXUD “AĞLATMAQ ÜÇÜN YAŞAMAQ”

Hər dəfə oldu-ğu kimi yenidən xüsusi təmkin və aludəçiliklə, təsviri mümkün olmayan bir maraqla Qabriel Qarsia Marquesin “Anlatmaq üçün yaşamaq” adlı romanını oxumağa girişirəm. Az, lap az keçməmiş də təsvirəgəlməz bir sıxıntıyla, usanmışcasına kitabın çoxsaylı səhifələrini çevirməyə başlayıram; necə deyirlər, addabudda, alayarımcıq şəkildə nəzərlərimi abzaslar

üzərində gəzdirirəm, sondan əvvələ, əvvəldən sona qayıdıram. Və sonuncu dəfə o qənaətdə oluram ki, bu kitabı oxumağa hövsələm çatmır. Mənim istədiyim bu kitabda yoxdu. Qalın cildi özlüyümdə sonuncu dəfə qatlayıram. Yəni oxumayacam, vəssalam!

Amma məhz o “vəssalam”dan nəsə yeni, qərribə bir duyğu qımıldamağa başlayır. Elə ilk andaca bu qımılıtlar yaddaşımı xüsusi bir inadkarlıqla döyəcləməyə başlayır; necəydi, nə təhər deyilmişdi o fikir? Hə, deyəsən Rilkedən gətirmişdi o seçməni Markes: “Yazmadan yaşaya biləcəyini düşünürsənsə, yazma!” Rilkenin bu vazkeçilməz həqiqətinin arxasında Markesin qalın şüşəli eynəyinin arxasından baxan ciddi və müdrik baxışları, xüsusi bir gərginliklə çənəsinə sıxılmış barmaqları dayanır. “Anlatmaq üçün yaşamaq”ın ilk səhifəsini yenidən açmaq üçün Rikenin o qaçılmaz həqiqəti, Markesin qalın şüşəli eynək arxasından gözüme üzümə baxışları, çəpəki şəkildə çənəsinə söykədiyi barmaqları bəs edir. Kifayət qədər tutumlu bu kitabı sonacan oxumaq üçün mənə aparıcı bir fikrin, süjetin ipucunu tapmaq lazımdı. O nöqtəni, məqamı təsvirəgəlməz bir duyğu, həyəcan, marağ hissilə arayır, az qala hər vərəqin, hər sətrin, hər abzasın içini qoxulayıram, nəfəsimə, düşüncəmə çəkirəm. Amma bu süjet, nizam, bir özgəsinə sonacan danışıla biləcək bitkinlik - daha doğrusu, vərdiş etdiyim ardıcılıq qeybə çəkilmiş kimidi. Sadəcə, olaraq yoxdu. Eyni zamanda “Anlatmaq üçün yaşamaq”ın canından, içinin içindən keçən epizod və xatırlamalarda elə məqamlar var ki, bu, ölümün qaçılmaz olduğunu dərk edən xəstənin hər bir halıyla belə yenə də nahar ehtiyacını ödəmək istədiyi kimidi. Bu, mütləq olmalıdı. “Ağlatmaq üçün yaşamaq” hər dəfə incitməsinə, bıktırmasına baxmayaraq yenidən ünvanına üz tutulan könül dostu kimidi; arada hər cür anlaşılmazlıq var, əhvalat və həyat səhnələrinin xüsusi redaktəyə ehtiyac duyulur, təfərrüatların qarmaqarışığı göz önündədi. Amma bütün kitab boyu bu məqamlar elə səpələnib ki, sən məhz özünün axtardığını, özünə lazım olanı tapmaq üçün bu səhifələr, abzas və sətirler arasında saatlarla eşələnək, vurnuxub qalmaq həvəsinə, ehtiyacına “dur” deyə bilmirsən. Elə bil ki, çay balığı balıqçı tilovundan sallanan yemin arxasında güclü bir tələnin, qırmağın olduğunu bilə-bilə o yenə dəfolunmaz bir istəklə dartınır. Və məhz bu məqamda dərk edirəm ki, “Anlatmaq üçün yaşamaq”a olan marağ əslində yeni bir ərəfənin başlanğıcıdı. O başlanğıcıdı ki, “yazmadan yaşaya biləcəyini düşünürsənsə, yazma!”

Dərk edirəm ki, həyat, ömür yolunda düçar olduğun ən böyük itkilərə tab etmək, bu itkini sinirə etmək üçün sənə “Anlatmaq üçün yaşamaq”la pünhan, məhrəm bir ünsiyyət gərəkdı.

Nə sirdisə “Anlamaq üçün yaşamaq” məhz belə bir durum məqamında həmişə əlimin altında olur. Elə bil ki, elə bu an, bu saniyələrin içindəcə heç cür itirmək istəmədiyən əziz bir dünyanın ağrısı üstünə çökür və sən o itkidən, o itkinin ağrısından yayınmaq üçün “Anlamaq üçün yaşamaq”ı üzünə çəkir, özünə süpər edirsən.

■ Gülaye

30 iyul 2016

WWW.KASPI.AZ

SƏRBƏST

17